

Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi fosforin käytöstä maa- ja puutarhataloudessa, VN/21436/2021

ProAgria Keski-Suomi esittää lausuntokierroksella olevasta fosforiasetuksesta seuraavaa:

Enimpään osaan asetuksen momenteista ei ole huomauttamista.

Kiinnitimme kuitenkin huomion asetuksen liitteenä olevan taulukon fosforin käytön maksimeihin. Ne ovat varsin tiukkoja ja ennakoivat vaikeuksia. Lisäksi satotasokorjauksen perusteen määrittämistapaa pitää muuttaa. Laskenta vain jo saavutetun sadon perusteella rajoittaa peltojaan kunnostaneiden ja tilaa kehittäneiden viljelijöiden toimintaa.

Asetusehdotus tulee tällaisenaan toteutuessaan olemaan karjatilojen lannan käyttöä vaikeuttava ja lannan kierrätystä estävä. Tämä koskee ensisijaisesti sika- ja siipikarjatiloja. Fosforin maksimeista johdettavat lannan hehtaarikohtaiset käyttömäärät ovat matalia ja monella tilalla jopa mahdottomia toteuttaa. Vähintään lantapoikkeuksen ehtoja pitää muuttaa ja samalla lantapoikkeus hyväksyä pysyväksi keinoksi.

Kooste huomautuksista:

Havainnon ja kommentit on annettu Keski-Suomen olosuhteiden pohjalta. Aluejakokin on Keski-Suomi.

Maakunnan peltoviljely on enimmäkseen moreenimailla joiden yleinen ongelma on maalajin keveys ja ravinteiden huuhtoutumisherkkyys. Joillakin osilla maakuntaa on merkittävässä määrin hiesusavia joilla näitä moreenimaille tyypillisiä ongelmia ei ole. Maakunnan pohjoisosissa ja Pohjanmaan maakuntiin rajoittuvilla alueilla on myös turvepeltoja.

Maatilat ovat melko etäällä toisistaan jonka vuoksi lannan kuljettaminen tilalta toiselle ei ole suosittua. Kustannukset ja aikataulukysymykset vaikeuttavat lannan kierrätystä. Ongelma on myös maatilojen sisäinen; pellot ovat pienehköjä, niille kulkeminen teettää melkoisesti maantieajoa eikä keski-suomalaisen kalenterissa ole työpäiviä yhtään enempää kuin muillakaan suomalaisilla.

Useiden erilaisten lannoitelajien käyttö on vaikeaa sillä se johtaisi kasvavaan työn määrään. Ehdotetut taulukkoarvot johtaisivat valintatilanteeseen; millekään lohkolle ei saada riittävää fosforimäärää koska viljavuusluvultaan parhaat pellot määräisivät lannoitelajin. Vaihtoehtona tälle on tyytyä matalaan satoon tai sitten suostua lannoitelajien määräämään levitysjärjestelyyn ja sen seurauksena edestakaiseen ajoon pitkin kapeita kyläteitä. Matala sato edustaa melkoista resurssien tuhlausta; viljely sitoo hiiltä vain jos juuristo kasvaa kunnolla ja kunnollinen juuristo on yhteydessä kunnolliseen satoon. Matala sato tarkoittaa myös suurta lannoitteiden ja polttoaineen käyttöä tuotettua satokiloa kohden.

Peltojen rakenne pois lukien niiden heikko multavuus mahdollistaisi nykyistä paremman sadon. Heikko multavuus kuitenkin vaikeuttaa veden ja ravinteiden varastointia. Pulaa on sekä fosforista että kaliumista koskapa kevyelle maalajille on vaikea saada ravinteita tarttumaan. Ratkaisu tähän voisi olla multavuuden määrätietoinen korottaminen mutta se edellyttää runsasta orgaanisen aineksen lisäämistä. Sen vuoksi lannankäyttö on yksi avaintekijöistä. Maakunnan pohjoisosan turvemaidella ei orgaanisen aineksen puute ole ongelma mutta niillä on fosforia vähän ja maan kylmyys haittaa hyödyntämistä.

Turvemaidella maan heikko fosforiluku on ratkaistavissa lannoituksella ja siihenhan taulukoissa on jonkin verran varaa. Ongelma syntyy jos karjanlannan käyttö on teknisesti vaikeaa. Pellon kantavuus, lannan hyväksikäyttö ja tiestön kunto johtavat tilanteeseen jossa yksittäiselle lohkolle menee melko paljon lantaa. Laskennallinen

fosfori saadaan pelkästä lannasta. Samaan aikaan kylmä maa estää lannan ravinteiden täysimääräisen hyväksikäytön ja ahdas fosforitaulukko täydentämisen väkilannoitteilla. Ollaan siis tilanteessa jossa käytetty lanta menee osittain hukkaan koska kasvien herkän ravinteiden oton aikaan ei lannasta vielä irtoa mitään. Tähän syynä on kylmä maa.

Lantapoikkeus toisi osaratkaisun ongelmaan; tällöin kemiallisista lannoitteista saataisiin tarpeelliset starttiravinteet. Pellolle muodostuisi kasvusto joka kykenisi käyttämään lannasta myöhemmin kasvukaudella saatavat ravinteet. Hehtaarikohtaisessa annoksessa pitää olla väljyyttä koska kaikille pelloille lantaa ei saa.

Pääosilla keskisuomalaisista pelloista fosforin viljavuusluokka on välttävä tai tyydyttävä. Sama tilanne on jos luokittelu on peltojen sijaan maatilat; valtaosalla tiloista yleisin fosforiluokka ei ole vielä kovin korkea. Huomion arvoista on että korkea fosforiluokka on usein yhteydessä joko hyvin intensiivisen lannoituksen kasveihin (esimerkiksi entiset kaalipellot) tai sitten tilakeskusten lähellä oleviin peltoihin. Näille pelloille on lannan levitys yleensä onnistunut vaikeinakin vuosina ja siksi niille on lantaa myös kertynyt. Samat pellot ovat usein myös järvenrantamaita sillä keskisuomalaiset asuvat kalavesien rannoilla. Lannan kertyminen näille samoille lohkoille ei ole hyvä mutta kauemmas ei sitä viedä jos käyttömäärät ovat rajoitusten vuoksi kovin pieniä.

Lausuntokierroksella oleva fosforiasetus asettaa kovin tiukat rajat fosforin käytölle. Näitä rajoja voidaan juuri ja juuri noudattaa niin kauan kuin lannoitus perustuu kemiallisiin lannoitteisiin. Karjanlannan tehokkaalle käytölle ja kierrätykselle ne muodostavat esteen. Esimerkiksi kanan kuivikelantaa voidaan asetuksen liitteen yksi fosforiluokan kolme mukaiselle viljapellolle levittää 2,8 kuutiometriä hehtaarille jollei käynnistetä fosforin tasausta. Näin pieniä annoksia ei ole mahdollista käyttää; siihen ei ole olemassa kalustoa eikä lannan tuottama hyöty vastaa levityskustannuksia. Fosforia tasaamalla voidaan kerta-annosta kasvattaa mutta lantaa syntyy myös levitysvuoden jälkeisinä vuosina. Kierrätykseen luovutettava lanta taas edellyttää kohtuullisten käyttömäärien sallimista, muuten työn vaiva ja kustannukset ylittävät lannan käytön hyödyn. Pitää huomata että lannan levitys sitoo työaikaa sesongin huipulla ja siirtää kylvöä. Sen vuoksi käyttömäärien pitää olla niin isoja että lannan käyttö on mielekästä.

Lannasta olisi mahdollista saada merkittävää apua jos sitä voisi käyttää riittäviä määriä. Kevytrakenteiset moreenimaat tarvitsevat lisää multavuutta. Silloin niiden kuivuudenkestävyys paranee merkittävästi ja niiden ravinteiden varauskyky paranee. Lantaa tarvitsevat pellot ovat usein pitkäaikaisessa viljanviljelyssä olleita lohkoja. Viljelykierrolla, runsaalla lannan ja orgaanisten aineiden käytöllä ja kaikenlaisella viljelyolojen parantamisella on mahdollista parantaa näiden peltojen tilaa. Hyvin tehtynä tässä syntyy positiivinen kierre jonka seurauksena pelto alkaa itse parantamaan itseään. Yksi kohdalleen saatu asia mahdollistaa seuraavan huonolla tolalla olleen kohdan korjaantumisen ja lopulta pellon kasvukunto kohenee.

Ensiarvoisen tärkeää on saada lanta levitettyä pelloille jotka eivät sitä ole tähän asti saaneet. Esteet ovat olleet teknisiä, aikataulullisia ja taloudellisia mutta näihin kaikkiin on mahdollista vaikuttaa myös hallinnollisilla toimilla.

Lantapoikkeus on viljelyn parantamista tukeva toimi eikä siitä pidä luopua. Sen sijaan lantapoikkeuksen käyttöä pitäisi helpottaa. Lannan kierrätystä sekä tilan sisällä että tilalta toiselle edistää jos lantaa voisi sen fosforisisällöstä riippumatta levittää aina jonkin vähimmäismäärän hehtaaria kohti. Poikkeus voitaisiin rakentaa esimerkiksi siten että viljelijä voisi aina käyttää vaikka 10 kuutiometriä lantaa hehtaarille. Silloin levitysmäärä olisi jo käytössä olevaan tekniikkaan soveltuva ja taloudellinen kannustin lannan käyttöön olisi riittävä. Tämän seurauksena tulee väistämättä fosforipiikkejä yksittäisille pelloille. Näitä voidaan kuitenkin hallita vaikkapa asettamalla pellon sijaintiin (rantapelto) tai fosforilukuun perustuva rajoitus tai esimerkiksi päättämällä että samalla lohkoilla ei lantapoikkeusta saa käyttää vuosittain. Lanta on sitä paitsi joka tapauksessa olemassa ja jonnekin se on levitettävä. Kokonaisfosforirasitus pienenee vaikka lantapoikkeuksen varjolla jokin yksittäinen pelto saisikin liikaa fosforia. Tämä lanta on kuitenkin pois pelloilta joka sai lantaa aiempina vuotena.

Samankaltainen vaikutus on satotasokorjauksella. Riittävä ravinteiden käyttö mahdollistaa juuriston riittävän kehittymisen ja voimakas, hyväkasvuinen juuristo on itsessään pellon tilaa parantava asia. Vuosikaudet peltojaan hyvin hoitanut viljelijä voi helposti hyödyntää satotasokorjausta. Toisin on jos viljelijä on vasta tilanpidon aloittanut tai nyt kääntämässä viljelynsä suuntaa. Satotasokorjauksen pitäisi olla käytettävissä

esimerkiksi fosforintasauksen tapaan viiden vuoden jaksona joka voidaan laskea myös korjauksen käyttövuodesta eteenpäin. Näinhän toimii fosforin tasauskin eikä siitä ole tullut käytännössä ongelmia.

Nykymuotoinen esitys tulee haittaamaan merkittävästi sian ja siipikarjan lannan hyväksikäyttöä. Levitettävät kerta-annokset ovat teknisesti ja taloudellisesti liian pieniä. Turvemailla myös naudon lannan hyväksikäyttö vaikeutuu. Lannan käyttö vähämultaisella moreenimaalla on ongelmallista jos fosforiluku on korkea mutta pellon rakenne kuitenkin huutaa avukseen lantaa. Vähintään yksittäisillä pelloilla joudutaan tyytymään niille sopimattomaan lannoitukseen tai sitten käyttämään aikaa ja energiaa tiellä ajamiseen. Tämä sen vuoksi että lannoitelajeja ei voi olla kohtuuttoman monta.

Esitämme fosforiasetusehdotukseen seuraavia muutoksia:

- lantapoikkeus säilytetään ja lannan ravinnesisällöstä riippumatta lantapoikkeuksen perusteella voidaan levittää aina 10 kuutiometriä lantaa hehtaarille. Tähän rakennetaan rajoite joka estää herkille lohkoille levittämisen tai lannan pumppaamisen samalle pellolle vuodesta toiseen
- satotasokorjauksen määrätymisperusteita muutetaan niin että riittävän sadon saavuttaminen voidaan osoittaa myös korjauksen käyttövuodesta alkavalla viiden vuoden jaksolla
- fosforin yleisiin käyttömääriin emme anna omaa esitystä. ProAgrian valtakunnallinen kannanotto ja siinä esitetty fosforin enimmäismäärätaulukko perusteluineen vastaa ProAgria Keski-Suomen kantaa

Jyväskylä 19.8.2022

ProAgria Keski-Suomi

Vesa Laitinen
johtaja

Juhani Peltola
kasvinviljelyn asiantuntija